

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13\(42\)-10-23](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13(42)-10-23)
УДК: 373.51

Базелюк Василь Григорович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри управління та освітніх технологій
Національного університету біоресурсів і
природокористування України.
Київ, Україна.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1790-6207>
baselyuk@ukr.net

ЕФЕКТИВНА ШКОЛА ЯК РЕСУРС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Анотація. Статтю присвячено проблемі діяльності ефективної школи як ресурсу забезпечення якості освіти, розкрито зміст її діяльності, обґрунтовано необхідність створення умов, необхідних для її успішного функціонування. Педагогічна ефективність, на нашу думку, визначає ступінь відповідності між проєктованими школою цілями та отриманими результатами. У європейських країнах ефективна школа – це школа, яка здатна долати освітню нерівність і компенсувати дефіцити освітніх можливостей для дітей з сімей з низьким соціально-економічним статусом. Як показав аналіз наукових джерел, важливим для ефективної школи, є наступні важливі позиції. Школа має чітко сформульовану місію, яку поділяють усі учасники освітнього процесу. У школі створено сукупність безпечних і необхідних умов, як для учнів, так і для вчителів. Налагоджено зворотний зв'язок «учень-учитель», «учитель-керівник». Учитель робить все можливе для того, щоб учні мали можливість вчитися саме на уроці. У школі постійно підтримується клімат високих очікувань. Регулярно й об'єктивно вимірюється прогрес учнів. Освітні результати – золотий стандарт школи. Вважаємо, що школа повинна встановлювати для кожної дитини максимально високу планку та заохочувати її до подолання бар'єрів у житті. Однак нас хвилює той факт, наскільки справедливо може оцінюватися робота вчителів і школи, якщо їх вихованці мають абсолютно різні стартові позиції, адже порівнювати дитину з благополучної сім'ї, яка проживає в комфортних умовах і має можливість відвідувати додаткові заняття, винаймати репетитора, з результатами її однолітка з неповної, матеріально незабезпеченої

сім'ї, – це практика зі свідомими похибками. Разом з тим, не можна допускати і «занижених очікувань» по відношенню до дітей із малозабезпечених сімей. Важливо знайти системний баланс, за якого контролюючі органи зможуть об'єктивно оцінювати сумлінність і продуктивність зусиль вчителів і школи.

Ключові слова: школа; ефективність; вчитель; сукупність умов; якість освіти.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Політичні, економічні та соціальні зміни, що відбуваються в Україні, істотно вплинули на всі сфери життя, в тому числі й на освіту та управління нею. В освітній простір упевнено ввійшли поняття нова українська школа, якість освіти, ефективна школа, інклюзивна освіта тощо. Ці та інші зміни істотно змінили систему цінностей українського суспільства, спонукали науковців і практиків до вивчення досвіду розвинених країн, які розробили та апробували нові моделі шкіл, нові технології навчання і нову методологію вимірювання ефективності освітньої діяльності. Оскільки освіта – це один з найдавніших соціальних інститутів, покликання якого здійснювати підготовку нових поколінь до вирішення економічних, соціальних і культурних проблем, що постають перед людством, то проблема забезпечення ефективності діяльності закладів загальної середньої освіти має стати однією з ключових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність дослідження проблем діяльності ефективної школи зумовлена сучасними потребами і завданнями розбудови Нової української школи, яка має істотно поліпшити якість освіти школярів. Проблеми якості освіти, визначення критеріїв і показників якості навчання досліджували такі вітчизняні вчені, як Т. Лукіна, О. Ляшенко, Л. Скорич, В. Темненков, І. Макаренко, В. Сергієнко, О. Савченко та інші. Серед зарубіжних авторів, що досліджували проблеми якості освіти, ми спирались на дослідження К. Андерсена, Б. Блума, Х. Бергмана, Дж. Ківса Д. Уілмса та інших представлено досвід міжнародних порівняльних досліджень якості освіти, запропоновано кваліметричну модель оцінки якості освіти. У науковому доробку О. Ляшенко, І. Булах, Г. Єльнікова, О. Локшина, Т. Лукіна, І. Лікарчук, В. Лунячек, О. Байназарова, О. Овчарук, С. Раков, З. Рябова, Л. Чернікова та ін., визначено теоретичні, методологічні та організаційні аспекти моніторингу якості освіти, розроблено концептуальні засади

моніторингу якості освіти, рівні функціонування системи моніторингу та етапи проведення моніторингових досліджень, виділено об'єкти освітнього моніторингу, визначено його види, рівні, функції. Наукові основи управлінської діяльності керівника школи представлено у працях В. Бондаря, В. Маслова, Л. Калініної, В. Пікельної та ін.. Проблема формування професіоналізму та управлінської компетентності керівників закладів освіти знайшла своє відображення у працях вітчизняних учених: В. Бондара, Р. Вдовиченко, Л. Даниленко, Н. Клокар, О. Королук, В. Крижка, В. Маслова, В. Олійника, Н. Островерхової, О. Пометун, Т. Сорочан, Є. Хрикова та ін. Наукові роботи Г. Дмитренка, Л. Каращук, Н. Коломінського, Ю. Конаржевського, В. Коростельова характеризують сутність освітнього менеджменту та зміст діяльності менеджера освіти. Проблеми профільної освіти досліджували О. Егоров, Л. Зламанюк, Л. Липова, П. Замаскіна, В. Химинець та інші. Структуру, особливості, питання і перспективи сільської профільної школи вивчали Л. Загорулько, Г. Іванюк та інші. Проблеми та перспективи освітніх округів розкрили в своїх працях О. Сікора, Н. Криволапчук, А. Стельмах, О. Кравчук, Н. Макеєва, В. Самоделов. Важливими для нашого дослідження є наукові праці В. Єрошина, Г. Капто, В. Лазарева, О. Лоренсов, О. Моїсеєв, О. Моїсеєва, М. Поташник, О. Хомерікі, які заклали теоретичні основи управління розвитком школи. Ефективність зарубіжних освітніх систем досліджували S. Ball, M. Barber, S. Gorard, M. Mourshed, S. Courtney та інші, які розкрили сутність і зміст діяльності ефективних шкіл. Теоретичний аналіз наукових праць вищезазначених вчених дав можливість зробити висновок, що проблема забезпечення якості освіти є однією із складних сучасних проблем, яка потребує вивчення у зв'язку з новими завданнями, які постають перед системою освіти нашої країни. Разом з тим, не дивлячись на значний науковий доробок зарубіжних і вітчизняних вчених ми змушені констатувати, що проблеми діяльності ефективних шкіл та управління ними є недостатньо дослідженими і потребують подальших наукових пошуків.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті – уточнення сутності та змісту поняття «ефективна школа» та пов'язаних з цим поняттям якістю освіти школярів, а також обґрунтування особливостей діяльності ефективних шкіл.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**:

1. На основі аналізу фахових, психологічних та педагогічних джерел уточнити зміст основних дефініцій дослідження.

2. Визначити та уточнити зміст та структуру поняття «ефективна школа».

3. Схарактеризувати особливості діяльності ефективних шкіл.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення про єдність теорії та практики, взаємозумовленість і взаємозв'язок об'єктивних та суб'єктивних чинників у формуванні особистості; провідні ідеї філософії сучасної освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, Б. Гершунський, Б. Коротяєв, В. Курило, С. Савченко); наукові положення системного (В. Афанасьєв, І. Блауберг, Е. Юдін), діяльнісного (Л. Виготський, В. Давидов, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн), синергетичного (О. Вознюк, І. Пригожин), особистісно зорієнтованого (І. Бех, Є. Бондаревська, О. Пехота, С. Подмазін, В. Сериков, М. Чобітько) підходів.

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

У процесі дослідження використано комплекс *методів*: теоретичні – аналіз та узагальнення концептуальних положень філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури для визначення теоретико-методологічних засад дослідження, його понятійно-категоріального апарату та стану теоретичної розробленості проблеми; контент-аналіз, систематизація, узагальнення для розкриття сутності й структурних компонентів досліджуваного феномену; *емпіричні* – діагностичні (опитування, бесіда), обсерваційні (безпосереднє та опосередковане спостереження, самоспостереження, самооцінка, експертне оцінювання) – для виявлення рівнів відповідності діяльності шкіл критеріям ефективної школи.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Дослідження сутності і змісту поняття «ефективна школа» потребує попереднього уточнення сутності поняття «ефективність». Слід зазначити, що поняття «ефективність» прийшло в педагогіку з економіки. Тому, найчастіше в наукових джерелах «ефективність» (лат. *Efficientia*) розуміється як співвідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами. Наприклад, відомий вчений П. Друкер зазначав, що «результативність» (effectiveness) означає «робити правильні речі», а

«ефективність» (efficiency) – «робити речі правильно». Тобто результативність оцінює ступінь досягнення поставлених цілей або реалізації стратегії, а ефективність передбачає досягнення поставлених цілей з мінімально можливими витратами [2].

Що стосується поняття «ефективна школа» то, Альма Харріс, президент Всесвітньої асоціації вивчення ефективних шкіл в 1960-х роках запропонувала таке визначення: «Ефективна школа – це школа, яка здатна долати освітню нерівність і компенсувати дефіцити освітніх можливостей для дітей з сімей з низьким соціально-економічним статусом» [8].

«Ефективна школа», про яку говорила Альма Харріс, зароджувалася в США в 1960-х роках і розвивалася всі наступні роки. Уявлення про ефективні школи сформувалися на основі безпосереднього вивчення досвіду підготовки менеджерів освіти та управління школами в США (Шарлотт, штат Північна Кароліна, 2004 р.), а також вивчення відповідної літератури.

У результаті багаторічних досліджень було сформульовано, що ефективні школи характеризуються такими ознаками:

1. Лідерство директора в освітньому процесі.
2. Ясна і сфокусована мета для всіх.
3. Безпечна і здорове навколишнє середовище.
4. Клімат високих очікувань від всіх дітей.
5. Регулярне відстеження результатів та їх корекція.
6. Позитивні відносини сім'ї і школи.
7. Наявність у учнів на заняттях часу на виконання завдань [3, с. 3].

Колектив ефективної школі вірить і демонструє, що всі учні можуть опанувати основи навчальних програм, а вчителі мають достатньо можливостей допомогти дітям оволодіти їх змістом. Тут важливо розрізняти рівні вимог і очікувань. Підвищення рівня вимог (стандартів) не означає підвищення очікувань. Стандарти – зовнішні чинники, вимоги до підготовки випускників, а очікування – внутрішня система переконання дорослих в тому, що можна навчити всіх учнів. Школи високих результатів мають клімат високих очікувань. Найбільший подарунок, який можна дати нашим дітям – це глибинне переконання, що вони можуть досягти успіху [4].

Сьогодні стала очевидною необхідність переходу від індустріальної моделі школи до моделі, мета якої – підготувати учнів до економіки, заснованої на знаннях, шляхом розвитку у них здатності до пошуку, синтезу, критичного осмислення дедалі більшого обсягу інформації.

Знання та навички, які знадобляться освіченій людині через 20 років, будуть суттєво відрізнятися від того, що школа може запропонувати

сьогодні. Фактично ми не можемо передбачити, якими будуть ці знання і навички. Тому, шкільні системи стикаються з важким завданням: навчати без чіткого розуміння того, що саме потрібно учням, коли вони увійдуть у доросле життя.

У зв'язку з цим, великий резонанс в освітньому співтоваристві викликала доповідь компанії «МакКінзі» «Як виходять вперед кращі освітні системи світу», підготовлений сером Майклом Барбером і доктором Моною Муршед [1]. У ньому переконливо доводиться, що найуспішніші країни домагаються високих результатів в навчанні за рахунок трьох факторів: залучення найбільш талановитих людей до викладацької діяльності, їх ефективного професійного розвитку, що веде до підвищення якості освіти, і політики забезпечення рівної уваги вчителів до кожної дитини.

Разом з тим, будь-яка істотна зміна (в школі або за її межами) починається з прийняття особистої відповідальності кожного учасника освітнього за те, що відбувається. Зміни залежать від кожного вчителя, який став уважніше ставитися до своїх уроків і до того, як діти вчать. З директора, який почав більше уваги приділяти якості освітнього процесу, а не ремонту. З заступника директора або керівника методичного об'єднання, які не полінувалися організувати продумане взаємовідвідування уроків вчителями.

Педагогічна майстерність вчителя формується не тоді, коли він чи вона вивчає об'ємні книги з дидактики, хоча і це важливо. Переважно педагоги вчать, копіюючи чужий досвід: і позитивний, і негативний. Якщо студента в педагогічному вузі навчали прогресивним технологіям, то потрапивши у школу, він буде вчити дітей так, як колись вчили його. На жаль, учитель може багаторазово повторювати одні й ті ж помилки, поки не побачить інший – більш ефективний – досвід або не навчиться аналізувати свої помилки. Особливо сильно «копіювання помилок» виражено в тих школах, де вчителі професійно ізольовані і мало вивчають досвід один одного [4].

В ефективній школі всі прагнуть працювати якісно й ефективно. Тому ефективною школою сьогодні називають заклад освіти, що забезпечує загальну середню освіту і максимально задовольняє освітні запити замовників: учнів, батьків, соціуму і держави.

Аналізуючи проблеми ефективності діяльності шкіл, ми спочатку намагалися зосередити увагу на відмінностях на рівні системи, оскільки ці відмінності в кінцевому рахунку й обумовлюють якість освіти. Шукаючи відповіді на питання: що об'єднує кращі шкільні системи незалежно від культурного і соціального контексту, ми з'ясували, що простих відповідей

на ці питання не існує. В науковій літературі описано безліч шляхів удосконалення шкільної системи, але як у науковців, так і у практиків немає консенсусу відносно того, які ж з них є найбільш ефективні. Багаторічне обговорення проблем ефективності й якості управління шкільними системами на численних науково-практичних конференціях, методологічних семінарах, засіданнях круглих столів демонструє лише розмаїття поглядів, незалежно від країн, де ці обговорення відбуваються. Але від обговорень до реальних справ шлях дуже довгий.

Разом з тим, досвід кращих, а відтак, ефективних систем шкільної освіти свідчить, що вирішальну роль відіграють три фактори: 1) вчителями мають працювати люди, які мають таке покликання; 2) ці люди мають отримати таку теоретичну й практичну підготовку, яка дозволить їм постійно підвищувати ефективність вчительської роботи; 3) кожна країна має забезпечити необхідні умови для якісної роботи кожного вчителя, а також найсприятливіші умови для учнів щоб кожен з них гарантовано отримав якісну освіту [1].

Наступні питання, які є і ще довгий час будуть актуальними для всіх українських закладів загальної середньої освіти, і особливо, для їх керівників: як зробити так, щоб всі вчителі постійно вдосконалювали свої педагогічні вміння і навички, працювали більш відповідально та ініціативно? Як підвищити якість викладання і, тим самим, поліпшити освітні результати учнів? Іншими словами, як перетворити так званих «урокодавців» на лідерів освітнього процесу? Всім відомо, що «урокодавець» відрізняється від учня лише одним: він вивчає матеріали підручника до уроку, а його учні після уроку. Тут скільки не повторюй мантри про те, яким має бути справжній учитель, реальна ситуація змінюється дуже повільно. За 29 років наша держава зробила все для того, щоб багато ініціативних і талановитих учителів знайшли собі іншу роботу. Свою справу зробила низька заробітна платня, низький соціальний статус, ставлення батьків до школи як до камери схову, і багато інших чинників. На зміну цієї ситуації можуть піти роки. Звичайно, оволодівши позитивним досвідом цю «дорогу» можна здолати швидше, саме тому пошук і впровадження перспективного зарубіжного шкільного досвіду є одним з ключових завдань керівника школи.

Керівник ефективної школи має бути не просто лідером спрямованим на майбутні досягнення, він насамперед має бути висококваліфікованим організатором освітнього процесу, його головним натхненником. Як відомо, однією з найважливіших проблем сучасної школи є мотивація діяльності учнів. Наука і практика запропонували

наступні способи мотивації: чітка постановка мети діяльності та прийняття її учнем; формування уявлення про об'єм, способи та терміни виконання завдання, що дає можливість учневі «побачити» увесь процес від початку до кінця і сформувати, з опорою на свої можливості, власний темп і ритм виконання завдання; допомога учневі під час виконання ним завдання, увага до його роботи, що підкреслює значущість діяльності, її необхідність і корисність; опора на позитивні якості учня, що підтримує його впевненість в можливості досягнення результату; довіра до учня, віра в його успішну, продуктивну діяльність, в його самостійність і здатність виконати завдання; створення ситуації успіху, тобто, підготовка такого завдання і такої методики, за якої учень обов'язково це завдання виконає; демонстрація учневі перспектив особистісного зростання; акцентування уваги учня на тому, що його особистий інтерес, прагнення до знань, умінь і навичок, підвищує його соціальний статус в колективі; постійна рефлексія, тобто демонстрація значущості продуктивної діяльності для учня і соціального оточення; формування вмінь здійснювати оцінювання і самооцінювання виконаної роботи; створення умов, які дають можливість учневі не тільки працювати, а й викликають у нього позитивні емоції; чітка організація занять: залучення всіх учнів до активної діяльності з перших хвилин уроку; організація індивідуальної та групової роботи, взаємодопомоги; забезпечення доступності навчально-пізнавального матеріалу, його зрозумілості; гуманна система взаємовідносин учитель – учень, учень – учень, вимогливість і повага до особистості учня, позитивні емоції в спілкуванні. Саме таке поєднання зовнішнього впливу з внутрішньою енергією через мотивацію до діяльності забезпечує не лише ефективне навчання, але й стає фактором соціального розвитку учня.

Третій важливий крок у цьому напрямку – правильне, максимально об'єктивне вимірювання ефективності роботи школи, без нього про підвищенні якості освіти наших школярів не може бути й мови.

Вимірювання ефективності роботи школи в Україні здійснюється, у першу чергу, шляхом використання моніторингу якості освіти. У школах вже створено внутрішню систему якості освіти, приносить свої плоди і зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень учнів.

Однак, слід зазначити, що дослідження англійського вченого С. Горарда довели, що робота шкіл і вчителів не може бути точно оцінена за допомогою підсумкових оцінок учнів, оскільки ці оцінки можуть відображати лише якість набору в школу [7]. Школи розташовані в багатих районах, доводить вчений, мають більш підготовлених і благополучних першокласників, що з великою ймовірністю гарантує випередження ними

в навчанні своїх однолітків, які мешкають в економічно слабких районах. У свою чергу, дуже висока концентрація учнів з малозабезпечених сімей в окремих школах, не може свідчити про те, що вчителі цих шкіл працюють менше або гірше за своїх колег. Проблема полягає в іншому. Безперечно, зв'язок між освітнім рівнем вчителя і освітніми результатами його учнів існує, однак оцінюючи внесок учителя у забезпечення якості освіти учнів важливо пам'ятати, що цей елемент впливає на навчальні досягнення значно менше, ніж сімейне оточення або індивідуальні особливості учня. Більш того, найбільше на освітні результати учнів, як показують дослідження, впливає рівень освіченості батьків [7].

У зв'язку з цим, з початку 2000-х для оцінки якості шкільної освіти в Великобританії почав застосовуватися принцип вимірювання доданої цінності (value-added), тобто оцінювався прогрес, який учні демонстрували лише за період навчання у школі. Спочатку вимірювалися вхідні дані учнів, які використовувалися для прогнозування їхніх результатів на наступних етапах навчання, а вже на фінальному етапі фіксувалась різниця між прогнозованими і отриманими результатами тестів GCSE. (Іспити GCSE на сертифікати про загальну середню освіту стали обов'язковими з 1980 в Англії для тих, хто бажає продовжити своє навчання в середній школі за програмою GCS Advanced Level (A-level) або за програмою International Baccalaureate (IB)). Середня різниця результатів кожної школи фіксувалась як її «ефект» і в подальшому використовувалась як показник прогресу учнів у порівнянні з результатами їхніх однолітків з іншої школи [7]. Якщо ефект наближений до нуля, то це означало, що школа функціонує на очікуваному рівні. Якщо ж різниця вище нуля, то це трактувалось як підвищена ефективність школи.

На перший погляд, такий підхід здається справедливим, однак якість і масштаби інформації, що накопичувалась в системі шкільної освіти та відсутність даних необхідних для повноцінного статистичного аналізу розкрили певні похибки і не забезпечили отримання об'єктивної оцінки ефективності діяльності школи. Так, досягнення учнів на вході і виході вимірювалися за допомогою тестів GCSE. Очевидно, що достовірність отриманих показників буде обумовлена адекватністю цього інструментарію, а це вже створює низку проблем, пов'язаних з якістю тестових завдань. У результаті в 2006–2010 роки в Англії на зміну value-added прийшов contextual value-added, тобто у вимір цінності, доданої школою, був включений соціальний контекст учнів: етнічна приналежність, стать, можливість отримання учнем безкоштовного гарячого харчування тощо. Все це разом склало соціально-економічний

статус дитини, який почали враховувати при обчисленні прогресу, досягнутого школою. Здавалося б, це мало сприяти більш справедливому оцінюванню ефективності діяльності шкіл, однак в 2010 році англійці відмовилися від включення в розрахунки контекстної інформації про учнів. Мотивуючи таке рішення, Департамент освіти заявив про аморальність застосування такого методу вимірювання досягнень, який заздалегідь встановлює низькі очікування для дитини через матеріальний стан її сім'ї [6]. Іншими словами, була прийнята філософія «всемогутності» школи, яка може і має змінити долю дитини, давши їй кращу освіту.

В цілому, ми поділяємо таку позицію і вважаємо, що школа повинна встановлювати для кожної дитини максимально високу планку та заохочувати її до подолання певних бар'єрів у житті. Однак нас хвилює той факт, наскільки справедливо може оцінюватися робота вчителів і школи, якщо їх вихованці мають абсолютно різні стартові позиції, адже порівнювати дитину з благополучної сім'ї, яка проживає в комфортних умовах і має можливість відвідувати додаткові заняття, винаймати репетитора, з результатами її однолітка з неповної, матеріально незабезпеченої сім'ї, – це практика зі свідомими похибками. Разом з тим, як справедливо зазначено англійськими чиновниками, не можна допускати і «занижених очікувань» по відношенню до дітей із малозабезпечених сімей. Важливо знайти системний баланс, за якого контролюючі органи зможуть об'єктивно оцінювати сумлінність і продуктивність зусиль вчителів і школи. Це нелегке завдання, яке потребує, як мінімум, потужного кадрового потенціалу дослідників і практиків.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, підвищити якість освіти учнів спроможна справжня ефективна українська школа. Звичайно, школи не можуть дати високий рівень освіти всім, але вони можуть значно послабити ефект негативного впливу соціального середовища на освітні результати учня. І таких шкіл сьогодні в світі чимало. Не всі мають бути професорами, але всі мають бути відповідальними громадянами, порядними і чесними людьми, правильно обирати майбутню професію і досягати успіху в ній. У зв'язку з цим, особливого значення набуває розроблення та застосування адекватних інструментів вимірювання ефективності діяльності школи. Якщо контролюючий орган буде як і раніше сприйматися школою як каральний, то прагнучи задовольнити його вимоги, школи будуть переходити в режим «демонстрації». Це нерідко виявляється у формі «фабрикації» –

коли педагоги діють так, щоб формально задовольнити вимоги контролюючого органу, навіть всупереч своїм моральним принципам і якості освіти учнів. Англійський вчений С. Балл [6] ввів поняття «шизофренії цінностей», для позначення внутрішнього конфлікту, який переживають вчителі, коли їхнє бажання працювати, поняття про чесність і справедливість приносяться «в жертву» для створення «потрібного» враження та демонстрації необхідних контролюючим органам результатів. Про мораль, яку засвоять учні в результаті такого забезпечення якості освіти навіть страшно говорити.

На завершення наведу ще одну думку Альми Харріс, школи є ефективні і менш ефективні, неефективних шкіл не може бути. Наше завдання зрозуміти як ефективним вдається підтягнути до золотого стандарту всіх своїх учнів, і не завдяки відбору найкращих, а завдяки бажанню керівника і педагогічного колективу навчити кожного учня, відкрити для кожного школу радості.

Перспективи подальших досліджень. Перспективними напрямками вважаємо дослідження проблеми управління ефективною школою; дослідження шляхів і засобів реалізації творчих задумів вчителів на різних етапах освітнього процесу; пошук і застосування освітніх технологій, що забезпечують якість освіти школярів у сільських і малокомплектних школах.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] М. Барбер, М. Муршед, «Как добиться стабильно высокого качества обучения в школах. Уроки анализа лучших систем школьного образования мира»; пер. с англ., *Вопросы образования*, № 3, с. 7–60, 2008.
- [2] П. Друкер, *Задачи менеджмента в XXI веке*; пер. с англ. Москва, Россия: Вильямс, 2003, 272 с.
- [3] М. І. Запрудський, «Ефективна школа», *ПостМетодика*, № 6(58), с. 2–9, 2004.
- [4] Е. Н. Куксо, *Десять эффективных способов улучшения качества преподавания в школе*. Москва, Россия: Нац. книжный центр, ИФ «Сентябрь», 2016, 192 с. ISBN 978-5-88753-171-7; ISBN 978-5-4441-0219-0
- [5] S. Ball, «The teacher's soul and the terrors of performativity», *Journal of Education Policy*, 18(2), 2003.
- [6] S. Courtney, «Post-panopticism and schoolinspection in England», *British Journal of Sociology of Education*, 37(4), 2016.
- [7] S. Gorard, «How unstable are 'School Effects' assessed by a value-added technique?», *Internationale ducationstudies*, 6(1), 2012.

- [8] A. Harris, «Distributed leadership: Implications for leaders and leadership and future possibilities», *Educational Management, Administration and Leadership*, № 41(5), 2013.

EFFECTIVE SCHOOL AS A RESOURCE FOR ENSURING THE QUALITY OF EDUCATION

Vasyl Bazeliuk,

PhD, Assistant Professor,
Associate Professor of Department of
Management and Educational Technology
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine».
Kyiv, Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1790-6207>
baselyuk@ukr.net

Abstract. The article is devoted to the problem of effective school activity as a resource for ensuring the quality of education, reveals the content of its activities, substantiates the need to create the conditions necessary for its successful operation. Pedagogical efficiency, in our opinion, determines the degree of correspondence between the goals designed by the school and the results obtained. In European countries, an effective school is a school that is able to overcome educational inequality and compensate for the shortages of educational opportunities for children from families with low socio-economic status. As the analysis of scientific sources has shown, the following important positions are important for an effective school. The school has a clearly defined mission, which is shared by all participants in the educational process. The school has created a set of safe and necessary conditions for both students and teachers. Feedback «student-teacher», «teacher-leader» has been established. The teacher does everything possible to ensure that students have the opportunity to learn in class. The school constantly maintains a climate of high expectations. Student progress is measured regularly and objectively. Educational outcomes are the school's gold standard. We believe that the school should set the highest possible level for each child and encourage him to overcome barriers in life. However, we are concerned about how fairly the work of teachers and schools can be evaluated if their students have completely different starting positions, because to compare a child from a prosperous family who lives in comfortable conditions and has the opportunity to attend extra classes, hire a tutor, with the results her peer from a single-parent, low-income family is a practice of conscious error. At the same

time, it is impossible to allow «underestimated expectations» in relation to children from low-income families. It is important to find a systemic balance in which supervisors can objectively assess the integrity and performance of teachers and schools.

Keywords: school; efficiency; driver; supreme minds; the quality of education.

ЭФЕКТИВНАЯ ШКОЛА КАК РЕСУРС ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Базелюк Василий Григорьевич,

кандидат педагогических наук, доцент,

доцент кафедры управления и

образовательных технологий

Национального университета биоресурсов

и природоиспользования Украины.

Киев, Украина.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1790-6207>

baselyuk@ukr.net

Аннотация. Статья посвящена проблеме деятельности эффективной школы как ресурса качества образования, раскрыто содержание ее деятельности, обоснована необходимость создания условий, необходимых для ее успешного функционирования. Педагогическая эффективность, по нашему мнению, определяет степень соответствия между проектируемыми школой целями и полученными результатами. В европейских странах эффективная школа – это школа, которая способна преодолевать образовательную неравенство и компенсировать дефициты образовательных возможностей для детей из семей с низким социально-экономическим статусом. Как показал анализ научных источников, важным для эффективной школы, являются следующие важные позиции. Школа имеет четко сформулирована цель, которую разделяют все участники образовательного процесса. В школе создан совокупность безопасных и необходимых условий, как для учеников, так и для учителей. Налажена обратная связь «ученик-учитель», «учитель-руководитель». Учитель делает все возможное для того, чтобы ученики имели возможность учиться именно на уроке. В школе постоянно поддерживается климат высоких ожиданий. Регулярно и объективно измеряется прогресс учеников. Образовательные результаты – золотой стандарт школы. Считаем, что школа должна устанавливать для каждого ребенка

максимально високою планку и поощрять ее к преодолению барьеров в жизни. Однако нас волнует тот факт, насколько справедливо может оцениваться работа учителей и школы, если их воспитанники имеют совершенно разные стартовые позиции, ведь сравнивать ребенка из благополучной семьи, которая проживает в комфортных условиях и имеет возможность посещать дополнительные занятия, снимать репетитора, с результатами ее сверстника с неполной, материально необеспеченной семьи, – это практика с сознательными погрешностями. Вместе с тем, нельзя допускать и «заниженных ожиданий» по отношению к детям из малообеспеченных семей. Важно найти системный баланс, при котором контролирующие органы смогут объективно оценивать добросовестность и производительность труда учителей и школы.

Ключевые слова: школа; эффективность; учитель; совокупность условий; качество образования.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] M. Barber, M. Murshed. «Kak dobit'sya stabil'no vysokogo kachestva obucheniya v shkolah. Uroki analiza luchshih sistem shkol'nogo obrazovaniya mira», *Voprosy obrazovaniya*, № 3, s. 7–60, 2008.
- [2] P. Druker, *Zadachi menedzhmenta v XXI veke; per. s angl.* Moskva, Rossiya: Vil'yams, 2003, 272 s.
- [3] M. I. Zaprudskiy, «Efektyvna shkola», *PostMetodyka*, № 6(58), s. 2–9, 2004.
- [4] E. N. Kukso, *Desyat' effektivnyh sposobov uluchsheniya kachestva prepodavaniya v shkole.* Moskva, Rossiya: Nac. knizhnyĭ centr, IF «Sentyabr'», 2016, 192 s. ISBN 978-5-88753-171-7; ISBN 978-5-4441-0219-0
- [5] S. Ball, «The teacher's soul and the terrors of performativity», *Journal of Education Policy*, 18(2), 2003.
- [6] S. Courtney, «Post-panopticism and schoolinspection in England», *British Journal of Sociology of Education*, 37(4), 2016.
- [7] S. Gorard, «How unstable are 'School Effects' assessed by a value-added technique?», *Internationale ducationstudies*, 6(1). 2012.
- [8] A. Harris, «Distributed leadership: Implications for leaders and leadership and future possibilities», *Educational Management, Administration and Leadership*, № 41(5), 2013.

*Стаття надійшла до редакції
14 вересня 2020 року*